

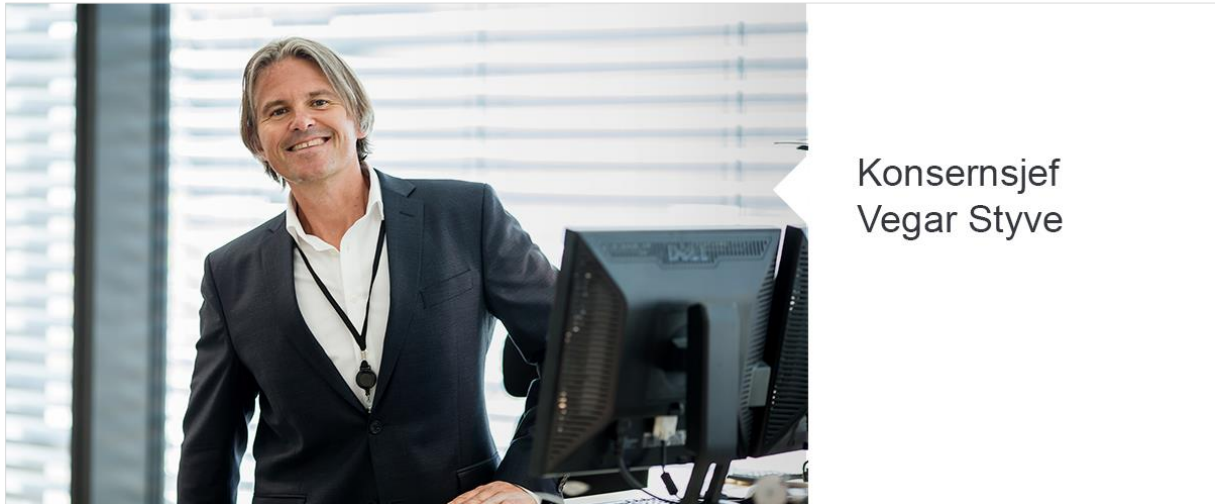
2017

Frende Holding AS

Årsberetning

Konsernet Frende

Konsernet Frende Forsikring består av morselskapet Frende Holding AS som videreutvikler og forvalter eierskapet i de heleide datterselskapene Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS. Selskapene ble stiftet 20. juni 2007 og har felles driftsmodell. Frende Holding AS eies av 15 frittstående sparebanker, jfr. note 18 til regnskapet. Konsernsjef er Vegar Styve.

Konsernsjef
Vegar Styve

Frende startet salg av livprodukter til privatmarkedet i desember 2007 og skadeforsikringer til privatmarkedet i mars 2008. I oktober 2009 startet også salget av bedriftsprodukter, primært rettet mot SMB-markedet.

Forsikringsvirksomhetene drives fra konsernets hovedkontor i finanshuset Jonsvoll i Bergen, men er basert på distribusjon gjennom eierbankenes omfattende kontornettverk i sine respektive geografiske nedslagsfelt, via egne salgssentre i franchisekanalen, og via elektronisk distribusjon gjennom eierbankene, partnere og frende.no.

Hovedtrekk 2017

- Markedsveksten fortsetter. Bestandspremie i konsernet 31.12.2017 er MNOK 2 613,7
- Resultat før skatt for året MNOK 302,8, totalresultat etter skatt MNOK 245,7.
- Egenkapitalavkastning (ROE) etter skatt var 20,1 %.
- Skadeprosent for egenregning skadevirksomheten var 76,9 %
- Erstatningsandel i livvirksomheten var 65 % Kostnadsprosent skadevirksomhet var 19,2%
- Kostnadsandel livvirksomheten var 128 %
- Finansavkastning var MNOK165,8, tilsvarende 5,0%.

Virksomheten i 2017 - hovedtrekk

Konsernet Frende omfatter livsforsikring- og skadeforsikringsvirksomhet. Selskapene har i 2017 hatt fokus på kraftig vekst, lønnsomhet og digitalisering, samt fortsatt tilrettelegging og effektivisering av driften. Det har også vært fokusert på videreutvikling og å etablere samspill og gode møteplasser mellom konsernets forsikringselskaper og dets distributører.

I sitt 11. driftsår har konsernet kombinert rekordvekst med god lønnsomhet i et svært krevende marked. Samlet fikk konsernet 25.000 nye privatkunder og vel 2.000 nye bedriftskunder. Selv i et marked med sterk priskonkurrans er dette den sterkeste veksten i Frendehistorien.

Helt siden etableringen har Frende vært blant selskapene som har høyest vekst i skadeforsikringsmarkedet. 2017-tallene viser en vekst i premieinntekter innenfor skadeforsikring på MNOK 232,7 tilsvarende 15,1 prosent. Innenfor livsforsikring var veksten i premieinntekter MNOK 97, en vekst på 6,3%.

2017: et år
med rekordvekst
kombinert med
god lønnsomhet

Livselskapet selger personforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter innen pensjon og personalforsikring primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Frende Liv hadde ved utgangen av 2017 totalt 5 600 kunder i bedriftsmarkedet (innskuddspensjon og gruppeliv), og en bestand av personrisikodekninger på 113 554, som tilsvarer 60 636 kunder.

Skadeselskapet selger skadeforsikringer til privatmarkedet, i tillegg til næringslivsprodukter primært rettet mot små- og mellomstore bedrifter. Ved utgang av året hadde skadeselskapet 139 150 privatkunder og 12 142 bedriftskunder, og et samlet premievolum på MNOK 1 788,8.

Distribusjon og bestandsvekst

Konsernet har gjennom året opplevd kraftig og lønnsom vekst. På tross av et historisk høyt hopp i flytteaktiviteten i privatmarkedet har rekordmange kunder funnet veien til Frende.

Gjennom året har Frende utvidet distribusjonsapparatet ved å styrke franchisekanalen og knytte til seg ytterligere franchisetakere som skal selge konsernets produkter. Med åpningen i Ålesund dekker konsernet nå hele Norgeskartet. Franchisekanalen teller ved årsskiftet 120 rådgivere.

Konsernet har også tatt et skritt inn i foreningsmarkedet, og inngått lovende partneravtaler.

Hudya har etablert en digital markeds plass som vil inkludere strøm, mobiltjenester, alarm, banktjenester og forsikring, og har store vekstambisjoner. Frende ble nylig valgt som leverandør inn i denne moderne markeds plassen med hele 43 produkter innen privat-, bedrift- og personmarkedet. Fremover skal 75 sertifiserte rådgivere hos Hudya tilby forsikringsløsninger fra Frende.

Nyetablerte Trumf Forsikring AS i NorgesGruppen skal formidle liv- og skadeforsikringer levert av Frende Forsikring til 2,4 millioner Trumf-medlemmer. Medlemmene opparbeider Trumf-bonus på forsikring. Trumf har ambisjon om et langsiktig samarbeid med Frende, og planer om å videreutvikle forsikringstilbudet basert på sin kundeplattform og fordelsprogram for å differensiere seg i markedet.

Frende har store forventninger til det langsiktige potensialet i avtalen med Trumf Forsikring, og opplever partnerskapet med en av landets største aktører som en solid anerkjennelse.

Prosjektet «bank-integrert digitalt forsikrings salg» skal sikre at Frende og eierbankene er langt fremme på digitalt salg av forsikring, og revitalisere Frenedes vekst gjennom bankkanalen. Forsikringsinformasjon gjøres tilgjengelig for mobilbank, nettbank og andre digitale kundekanaler,

Salget i egen nettbutikk har gjennom året økt med hele 97 prosent.

Flere kjenner merkevaren Frende

Som en del av konsernets sterke vekststrategi er det de to siste årene satt økt kraft for å gjøre Frendemerket mer kjent. Dette for å legge bedre til rette for vekst også i områder der eierbankene ikke er tilstede. I tillegg er økt merkekjennskap en åpenbar bonus av Frenedes partnerstrategi.

Nye frende.no ble lansert i første kvartal, med nytt grafisk uttrykk og design, tilpasning til mobil samt bedre brukeropplevelser.

Motiverte rådgivere gir økt salg

Motivasjonsprogrammet Mission Possible ble i 2017 fullført for alle Frenedes distributører. Dette har vært en betydelig investering for Frende med gjennomføring for 800 rådgivere, totalt 80 kurs i hele Norge og med 200 reisedøgn. Det ble arrangert storsamling for de beste rådgiverne i Jonsvoll. Her var fokus livprodukter, og salget fikk et solid oppsving.

Basert på erfaringene fra Mission Possible er det utviklet et nytt digitalt motivasjonskonsept for 2018. Norge Rundt blir et spennende og viktig verktøy for å løfte salget i 2018. Konseptet benytter «gamification» for rådgiverne, med fokus på både liv-, og skadeprodukter, og setter både salgs- og fagkunnskap er like høyt i fokus.

Digitale medarbeidere

Frende var først ute med roboter i forsikringsbransjen i 2013, og jobber kontinuerlig med å robotisere prosesser der mennesker ikke vesentlig kan bidra med verdiskaping. Konsernet har siden oppstart utviklet 46 robotprosesser. Disse representerer igjen 255.000 behandlede saker, og MNOK 19 i spart arbeidstid, MNOK 6,5 av disse bare i 2017. I tillegg til dette har vi en rekke positive effekter som ikke er kvantifisert som både gir vesentlig sparte IT-kostnader, samt bedre kundeopplevelser. Robotteknologien frigjør medarbeidere til å gjøre andre og mer spennende oppgaver, og gir dem mer tid til kundekontakt, noe som gir økt medarbeidertilfredshet.

Fokus på IT- og forretningsutvikling

Konsernet har gjennom året økt kapasitet på IT- og forretningsutvikling vesentlig, både ved å rekruttere eksternt, samt ved å flytte og bygge ny kompetanse på eksisterende medarbeidere. Målet er ytterligere styrking av utviklingskapasiteten for å sikre at Frende møter kundeforventninger, effektiviseringsbehov og ikke minst gripe de mulighetene ny teknologi og endret kundeadferd gir på en god måte.

Det jobbes med fornyelse av sentrale systemer i Frende, for både kjernesystem og betjeningssystemer.

Som en del av den løpende effektivisering er det innført automatisk betaling av fakturaer ved reparasjon av kjøretøy, og automatiseringsgraden på Frenedes glass-skadebehandling har nå stabilisert seg på godt over 80 prosent.

En av mange viktige strategiske satsinger i Frende, automatisk sviktdetektering, skal sikre vesentlig økning i avslørt svik, redusert tidsbruk, gode analyser og ikke minst bedre kundeservice.

GDPR-prosjektet jobber strukturert og systematisk med å sikre god etterlevelse av nytt personverndirektiv, med oppdaterte retningslinjer, rutiner og prosesser, og nødvendige endringer i IT-systemene. Konsernet har også rekruttert personvernombud.

Med fra start i Fintech

Det jobber 6 200 personer i finansbransjen i Bergen i dag, 230 av dem i Frende. Byen har også en sterk tech-sektor med 3500 ansatte. I tillegg kommer et sterkt forskningsmiljø, med både UiB og NHH. Å slå sammen de gode kreftene i en klynge gir en formidabel kraft, noe som var beveggrunnen for finans teknologi-klyngen Finance Innovation, som består av virksomheter innen bank, forsikring, konsulentmiljø, teknologi, investorer, universitet og høyskoler.

Konsernets styreleder Jan Erik Kjerpeseth er styreleder i Finance Innovation, mens konsernsjef Vegar Styve er styremedlem. Klyngens hovedmål er å gjøre Norge ledende på eksport av produkter innenfor finans teknologi, og det tas sikte på å utvikle selskaper og tjenester som kan eksportere finansteknologiske løsninger til resten av verden.

Tilpasninger til bedriftsmarkedet

Forsikringsbransjen er i rask endring og må håndtere komplekse problemstillinger som følge av endret kundeadfærd og et tøffere konkurransebilde. Frende bygger opp et sterkt miljø på bedriftsmarkedet, og øker distribusjonskraften landet rundt.

Konsernet ønsker å ta en større andel av et hurtig voksende pensjonsmarked, og skal gjennom programmet LOS bli en attraktiv pensjonsleverandør for bedrifter. Nye løsninger legger til rette for økt automatisering og effektivisering, og mer fleksible produkter. Forbedret selvbetjening gjennom nye portaler for både bedrifter og ansatte er en viktig del av prosjektet.

LOS-satsingen har vært ressurskrevende, og Frende har rekruttert en rekke dyktige medarbeidere med spisskompetanse innen pensjon. Totalt sett er antallet ansatte på hovedkontoret økt med 10 prosent gjennom året, og tilgangen på kompetanse i Bergen oppleves å være svært god.

Gjennom franchisekanalen ønsker Frende å etablere egne bedriftssentre i storbyene, og styrker kompetansen hos rådgiverne både internt, i bank og salgssentrene i franchise. –

Frendes prosesser for å bevare kunder, sammen med svært tett oppfølging av distributører, er gode grep for å bedre vekst og begrense avgang, både i privat- og bedriftsmarkedet. Frendes kundeavgang er svært lav sett opp mot resten av bransjen.

Erstatninger i privatmarkedet

Innen skadeforsikring utbetalte forsikringsselskapene 103 millioner kroner daglig i 2017. Naturskader kommer i tillegg til dette.

Nesten 40 prosent av det totale erstatningsbeløpet på 37,6 milliarder kroner gjelder motorkjøretøy, mens drøye 30 prosent går til å erstatte skader på bygninger og innbo. For Frende er andelen motorskader 45 prosent, mens 35 prosent av skade-erstatningene er bygning og innbo.

Skader på motorkjøretøy hadde den største økningen i kroner fra 2016 til 2017 med nesten 9 prosent. Dette skyldes mer vinterskader i fjerde kvartal 2017, samt at reparasjonskostnadene har blitt dyrere.

På private boliger er erstatningsbeløpet noe lavere enn i 2016, noe som skyldes færre branner og vannskader.

Den ekstreme flommen i Sør-Norge ble kostbar for forsikringsbransjen. Frende alene fikk meldt om lag 400 skader som følge av den ekstreme nedbøren.

Personproduktene andel i bransjen utgjorde 18 prosent i 2017 og dette omfatter skader i arbeidslivet, trygghetsforsikringer, barneforsikringer, kritisk sykdom og behandlingsforsikringer.

Gjennom første halvdel av 2017 var det en relativ økning i erstatningskostnadene til livselskapet. Økningen kan generelt tilskrives økt antall uføreerstatninger mens erstatningsnivået vært stabilt og relativt lavt gjennom hele 2017 for produkter tilknyttet død. Økningen i uføreerstatningene avtok og stabiliserte seg gjennom andre halvår.

Rundt 400.000 nordmenn har forsikret seg mot kritisk sykdom. Samlet utbetalte forsikringsselskapene 415 millioner kroner for 978 skader, en økning på nær 26 prosent. Frende formidler i tillegg behandlingsforsikring i samarbeid med Storebrand.

Innen individuell pensjonssparing (IPS) har Frende tilpasset produktet til nytt lovverk. Det tilbys en ren spareavtale i oppsparingstiden med mulighet for å investere i tilpassede pensjonsprofiler, og mulighet for garantiforvaltning i utbetalingsperioden. Tall fra Finans Norge viser at sparing i IPS har økt betydelig etter at den nye ordningen ble innført 1. november. I løpet av årets to siste måneder ble det inngått flere enn 64.000 nye IPS-kontrakter og gjort innskudd på totalt 1,5 milliarder kroner.

På barne- og ungdomsforsikring ble det for bransjen totalt registrert 5464 skader i 2017, med et erstatningsbeløp på 992 millioner kroner. Dette er en økning på 19.3 prosent, ifølge tall fra Finans Norge. Over halvparten av erstatningene, 499,9 millioner kroner, går til å dekke medisinsk invaliditet.

Frende registrerer at flere av konkurrentene har fjernet denne dekningen, uten at det har gitt nevneverdig effekt på prisen på produktet. Konsernet mener dekning for medisinsk invaliditet etter sykdom åpenbart er en dekning kundene trenger.

Høy anerkjennelse i uavhengige tester

Frende skal styrke kundelojalitet og evne til å absorbere vekst gjennom enkle, skalerbare prosesser med høy kvalitet, og høy grad av automatisering og digital selvbetjening. Konsernet skal ha bransjens mest tilfredse og lojale kunder.

Frende fikk for andre år på rad tittelen «Norges Beste Kundesenter innen forsikring» i Norges største kundesenterkonkurranse, Call Center Dagene 2017.

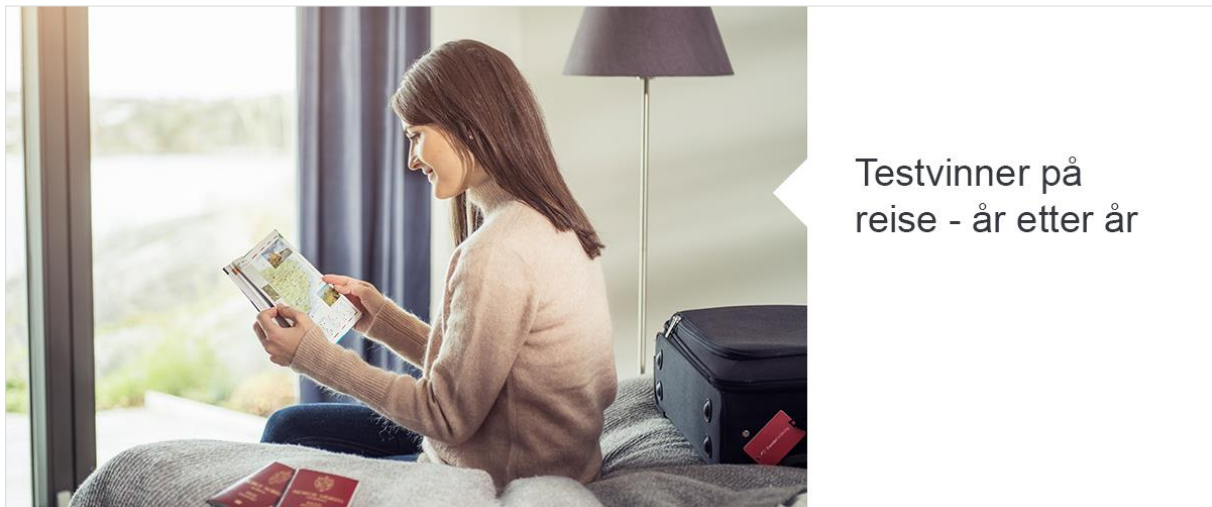

Norges beste
kundesenter
innen forsikring
2016 og 2017

Senere på året gjorde ratingsbyrået EPSI 1695 intervjuer med forsikringskunder i sin omfattende bransjestudie. Frende fikk det poengmessig beste resultatet på fem år og går mest frem av alle selskapene i bransjen. Det betyr at Frende har framgang på omdømme, forventninger, produktkvalitet, servicekvalitet, verdi for pengene, kundetilfredshet og lojalitet. Frende har i tillegg den største andelen kunder med toppscore på tilfredshet.

Et av konsernets spydspissprodukt, barneforsikring, er også i 2017 blant markedets beste i Norsk Familieøkonomis årlige vilkårssammenligning, og fikk svært god omtale i Dagbladet. Frende har valgt å ha åtte dekninger innebygget i én god standardforsikring, slik at det er trygt og enkelt for kunden å velge en god dekning for sine barn.

Et annet viktig produkt er reiseforsikring, der Frende i 2017 igjen ble kåret til Norges beste med god margin. Dine Penger trekker spesielt frem at kombinasjonen av beste vilkår og likevel lav pris gir svært god verdi for pengene.

Ved Norsk Naturskadepool sin årlige revisjon av naturskader for alle forsikringselskaper i Norge, gikk Frenedes oppgjørsavdeling for andre år på rad ut som beste selskap innen kvalitet.

Årsregnskapet

Premieinntekter

Frende konsernet hadde i 2017 brutto forfalt premie på MNOK 2 656,3 (2 326,4). Forfalt premie omfatter risikopremie fra Skade, risikopremie fra Liv, samt sparepremie på IPS og IBP avtaler i Liv. Opptjent premie for egen regning eks sparepremie var MNOK 2 094,3 (1 871,8).

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader for egenregning var MNOK 1 426,1 (1 220,7), fordelt på MNOK 1 139,2 (959,6) i betalte skader og MNOK 285,9 (261,1) i endring erstatningsavsetning og avsatt premiereserve for egenregning. I tillegg er det avgitt innskuddsreserver på MNOK 121,7 (91,7).

Skadevirksomheten gir en skadeprosent for egen regning på 76,9, etter et erstatningsår med mange store brannskader for egenregning og økning i skadefrekvens. Livvirksomheten har også i 2017 hatt positiv utvikling i risikoresultatet, spesielt relatert til dødsrisikoproduktet innenfor privat og bedriftssegmentet.

Inntekter fra finansielle eiendeler

Frende konsernets totale finansinntekter på MNOK 165,8 (121,1) refererer seg til avkastning på plassering i aksjefond, renteportefølje og eiendom. Årets avkastning ble 5,0%. Konsernet har felles forvaltning av kollektiv portefølje og selskapsportefølje. Konsernets kapitalforvaltning er fokusert på diversifisering og moderat risiko, og anses å ha en profil som er tilnærmet bransjepraksis.

Frendekonsernet har begrensede rentegarantier og finansiell risiko knyttet til kundemidler, slik at konsernets renteresultat tilføres i det alt vesentlige egenkapitalen.

Driftskostnader

Forsikringsrelaterte driftskostnader er på MNOK 556,6 (482,9). Konsernet er dimensjonert for å takle forventet vekst i kundemassen uten vesentlig økning i ressurser. Kostnadsnivå er stabilt med unntak av salgsprovisjoner relatert til større vekstandel innenfor nye distributører spesielt i skadevirksomheten. Det er fortsatt fokus på effektivisering og automatisering av driften, samt digitalisering av kundeprosessene.

Resultat

Resultatet i Frende konsernet før skatt ble i 2017 MNOK 302,8, mot MNOK 312,5 i 2016. Totalresultatet viste et overskudd på MNOK 245,7, mot MNOK 244,5 i 2016.

Årets resultat i Frende Holding AS før skatt og mottatt utbytte ble et underskudd på MNOK 1,6 (-0,3). Totalresultat inklusive mottatt utbytte fra døtre gir et overskudd på MNOK 63,3 (124,7).

Balanse

Forvaltningskapitalen i Frende konsernet var ved årsskiftet MNOK 7 904,6 (6 723,7), en økning på 18 %. Kundeporteføljen utgjør totalt MNOK 4 148 mot MNOK 3 449 i 2016. Herav er investeringsvalgporteføljen MNOK 3 251 (2 681), og kollektivporteføljen MNOK 897 (768). Finansielle investeringer i kollektiv og selskapsporteføljen utgjør totalt MNOK 3 622 mot MNOK 3 182 i 2016, tilsvarende 14 % økning fra foregående år.

Konsernets egenkapital utgjorde pr. 31.12.17 MNOK 1 309 mot MNOK 1 128 i balanse pr. 31.12.16, og dette utgjorde 16,6 % av forvaltningskapitalen mot 16,8% foregående år.

Egenkapitalgraden i Frende Holding AS var 91,6 % (87,2 %).

Konsernet har ingen gjeld, lån eller lånerammer foruten de forpliktelser som følger av selskapets drift og ordinære virksomhet.

Kontantstrøm

Konsernet har en total endring i kontantstrøm i 2017 på MNOK 1,1 (9,1). Overskuddslikviditet fra driften plasseres løpende til andre finansielle eiendeler.

Risikoforhold

Frendekonsernet med datterselskaper har i 2017 gjennomført en egenvurdering av risiko- og kapital situasjonen gjennom en ORSA prosess.

Formålet med ORSA prosessen er å sikre at styret har tilstrekkelig informasjon til å kunne vurdere om Frende konsernet sin risikoprofil er innenfor vedtatt risikoappetitt og risikorammer, gitt gjeldende

strategiske beslutninger. ORSA prosessen skal videre dokumentere at Frende konsernet har nødvendig kapital til å dekke opp virksomhetens risikoeksponering, både på kort og lengre sikt.

Frendekonsernet er godt kapitalisert med en solvensmargin på 166 % etter utbytte.

Konsernet er som normalt for denne type virksomhet eksponert for en rekke finansielle risikoer. På kort sikt er den største risikoen at de økonomiske tapene vi dekker for våre kunder blir større enn ventet. Deretter kommer risikoen for tap som en følge av uventede svingninger i finansmarkedene. Disse risikoene er styrt gjennom en disiplinert forsikringsstrategi og en moderat investeringsfilosofi. På lengre sikt er vi også eksponert for en forretningsmessig risiko der stadig hyppigere endringer i markedet gjør det viktig at vi er i stand til å respondere på endringer i omgivelsene. Vårt viktigste verktøy for å styre denne risikoen er en robust strategiprosess med påfølgende mål- og resultatstyring.

Styrets vurdering

Resultatregnskapet og balansen med tilhørende noter gir etter styrets oppfatning fyllestgjørende informasjon om virksomheten og den finansielle stilling i Frende Holding AS og Frende konsern i 2017.

I samsvar med regnskapslovens § 3-3 bekrefter styret at forutsetningen om fortsatt drift er til stede, og at det derfor er lagt til grunn ved avleggelse av årsregnskapet.

Det er ikke inntruffet hendelser etter regnskapsårets avslutning som er av vesentlig betydning for vurdering av selskapets resultater eller stilling.

Personalforhold og arbeidsmiljø

Frendekonsernet har ved utgangen av 2017 220 ansatte, mot 200 i 2016.

Konsernets vurdering er at ambisjonen om å tiltrekke seg motiverte, dyktige og erfarne medarbeidere er innfridd.

Det eksisterer etiske retningslinjer for alle ansatte og tillitsvalgte i Frende konsernet.

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet anses som godt.

I konsernet er det i 2017 registrert et sykefravær på 5,4 % mot 5,5 % i 2016. Herav utgjør ca. 3,9% langtidsfravær. Det er ikke registrert skader eller ulykker i Frende.

Konsernets virksomhet forurenser ikke det ytre miljø ut over det som er normalt for den aktivitet konsernet driver.

Likestilling/ diskriminering

Frende tilstreber likebehandling av ansatte og søkere på alle nivåer i konsernet, og å hindre diskriminering uansett kjønn, etnisk tilhørighet, avstamning, hudfarge eller annet. På samme måte skal avlønning gjenspeile stillingsinnhold og kvalifikasjoner, uavhengig av kjønn eller andre forhold.

Ved utgangen av 2017 var kvinneandelen 46 % (50 %) av konsernets ansatte totalt, mens kvinneandelen i datterselskapenes ledelse var 43 % (43 %) og 25 % (29 %) i datterselskapenes styrever. Styret i Frende Holding har en kvinneandel på 25 % (42 %).

Styret og ledelse

Styret i Frende Holding AS består av representanter fra seks eierbanker, ytterligere fire aksjonærvalgte medlemmer og to medlemmer valgt av og blant konsernets ansatte.

Framtidsutsikter

Styret mener selskapet har skapt et godt fundament for fortsatt lønnsom vekst. Distribusjonen til eierbankenes kunder har vært vellykket, og her er fortsatt et stort potensiale. Samtidig er distribusjonskraften styrket ytterligere med flere franchiseforretninger og andre strategiske samarbeidspartnere. Det ventes fortsatt vekst i 2018.

Lønnsomheten er meget tilfredsstillende, noe som gir rom for utbetaling av utbytte samtidig som solvensmarginen opprettholdes.

Organisasjonen er styrket gjennom året, og har fortsatt god tilgang på dyktige medarbeidere. Spesielt gjelder dette innenfor innskuddsbasert pensjon hvor det også investeres i nye systemer som etter planen skal være implementert i løpet av 2018.

Selskapet har implementert det nye regelverket for risikostyring og soliditet (Solvens II).

Styret vil takke konsernets medarbeidere for stor innsatsvilje, og styret vil også takke samarbeidspartnere, først og fremst i eier- og distribusjonsbankene, for godt samarbeid og god oppslutning også gjennom 2017.

Disponering av årets resultat

Styret i Frende Holding AS foreslår at årets resultat MNOK 63,3 disponeres slik

- Utbytte avgitt	MNOK 65,0
- Overføring fra annen egenkapital	MNOK 1,7

Bergen, 15.mars 2018

Jan Erik Kjerpeseth
styreleder

Geir Bergskaug
nestleder

Anne-Grethe Knudsen

Trond Teigene

Agnar Langeland

Lisbet Nærø

Pål Strand

Hanne Johansen Nordgaard

John Haldor Wijk

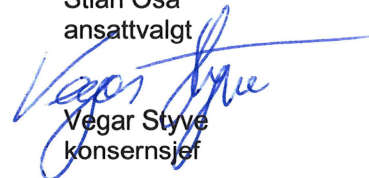
Dag Alvern

Arnstein Heimset
ansattvalgt

Stian Osa
ansattvalgt

Vegar Styve
konsernsjef

Frende Holding konsern

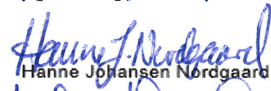
Balanse		Frende Holding AS		Frende Holding Konsern	
31.12.16	31.12.17	Noter	Noter	31.12.17	31.12.16
EIENDELER					
Immaterielle eiendeler					
			10	76 165 743	59 936 111
				<u>76 165 743</u>	<u>59 936 111</u>
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost					
			7	432 722 085	319 157 816
Finansielle eiendeler til virkelig verdi					
810 000 000	810 000 000	18			
			7	282 397 854	268 051 094
			7	1 714 301 912	1 595 746 458
			7	290 654 606	225 215 744
			7	4 466 973	6 010 460
<u>810 000 000</u>	<u>810 000 000</u>			<u>2 291 821 345</u>	<u>2 095 023 756</u>
Gjenforsikringsandel av forsikringsforpliktelser					
				12 357 152	12 235 216
				<u>113 141 059</u>	<u>100 725 820</u>
				<u>125 498 211</u>	<u>112 961 036</u>
Fordringer					
			8	675 021 687	560 943 042
				36 982 129	40 049 740
<u>125 000 000</u>	<u>72 644 676</u>			<u>-</u>	<u>-</u>
<u>125 000 000</u>	<u>72 644 676</u>			<u>712 003 816</u>	<u>600 992 782</u>
Andre eiendeler					
			10	8 211 484	
			10	6 460 805	10 056 928
537 985	4 797 301		15	62 434 995	56 890 795
890 499	1 465 740	14	14	-	-
<u>1 428 484</u>	<u>6 263 041</u>			<u>77 107 284</u>	<u>66 947 723</u>
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter					
6 151	6 156			40 932 827	19 670 573
Eiendeler i kundeporteføljen Liv					
Investeringer i kollektivporteføljen					
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost					
				158 146 215	96 968 707
Finansielle eiendeler til virkelig verdi					
			7	92 764 248	84 204 773
			7	545 705 019	512 841 017
			7	97 869 105	68 861 612
			7	2 480 541	5 378 502
				<u>738 818 913</u>	<u>671 285 904</u>
Investeringer i investeringsvalgporteføljen					
			7	3 251 421 454	2 680 744 799
				4 148 386 582	3 448 999 410
<u>936 434 635</u>	<u>888 913 873</u>			<u>7 904 637 893</u>	<u>6 723 689 208</u>
Sum eiendeler					

Frende Holding konsern

Balanse

Frende Holding AS		EGENKAPITAL OG GJELD		Frende Holding Konsern	
31.12.16	31.12.17	Noter	Noter	31.12.17	31.12.16
676 000 000	676 000 000	18	Innskutt egenkapital		
135 675 537	135 675 537		Aksjekapital (6.760.000 aksjer pål. kr. 100,-)	17,18,19	676 000 000
811 675 537	811 675 537		Overkurs		80 688 618
			Sum innskutt egenkapital		756 688 618
			Opptjent egenkapital		
			<i>Fond</i>		
			-Risikoutjevningfond		59 231 626
			-Avsetning til garantiordningen		67 000 000
			-Avsetning til naturskadefondet	11	-
4 652 968	2 927 244		Annen opptjent egenkapital		425 999 963
4 652 968	2 927 244		Sum opptjent egenkapital		552 231 589
816 328 505	814 602 781	17	Sum egenkapital	17,18,19	1 308 920 207
87,2 %	91,6 %				1 128 238 180
			Forsikringsmessige avsetninger		
			Forsikringstekniske avsetninger livsforsikring	11	4 090 288 165
			Forsikringstekniske avsetninger skadeforsikring	11	2 109 170 132
					6 199 458 297
			Avsetning for forpliktelser		
	8 693 777		Pensjonsforpliktelser	16	33 587 268
			Gjeld til reassurandør		68 120 467
			Utsatt skatt forpliktelser	14	54 202 755
			Betalbar skatt	14	52 052 865
120 000 000	65 229 483	12	Annen gjeld	12	137 360 653
120 000 000	73 923 260				345 324 008
			Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		
106 130	387 832		Andre påløpte kostnader	13	50 935 381
936 434 635	888 913 873		Sum egenkapital og gjeld		7 904 637 893
					6 723 689 208

 Jan Erik Kjerpeseth
 styreleder

 Trond Teigene

 Pål Strand

 Dag Atvern

Bergen, 15.mars 2018

 Geir Bergskaug
 nestleder

 Agnar Langøland

 Hanne Johansen Nordgaard

 Arnstein Heimset
 ansattvalgt

 Anne-Grethe Knudsen

 Lisbet Nære

 John Haldor Wiik

 Stian Osa
 ansattvalgt

 Vegar Styve
 adm. dir.

Frende Holding konsern

Frende Holding konsern

Endring i egenkapital	Aksjekapital	Overkursfond	Risiko- utjevningfond	Avsetning til garantiordningen	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.2016	676 000 000	80 688 618	35 170 575	53 800 000	158 116 929	1 003 776 122
Endring garantiordningen				6 300 000	-6 300 000	-
Endring risikoutjevningfond			10 024 165		-10 024 165	-
Periodens disponering opptjent egenkapital					244 462 058	244 462 058
Avsatt utbytte					-120 000 000	-120 000 000
Egenkapital pr. 31.12.16	676 000 000	80 688 618	45 194 740	60 100 000	266 254 822	1 128 238 180
Egenkapital pr 01.01.2017	676 000 000	80 688 618	45 194 740	60 100 000	266 254 822	1 128 238 180
Sikkerhetsavsetning tilbakeført						-
Endring garantiordningen				6 900 000	-6 900 000	-
Endring naturskadefond					-	-
Risikoutjevningfond, årets endring			14 036 886		-14 036 886	-
Periodens disponering opptjent egenkapital		-			245 682 027	245 682 027
Avsatt utbytte					-65 000 000	-65 000 000
Egenkapital pr. 31.12.17	676 000 000	80 688 618	59 231 626	67 000 000	425 999 963	1 308 920 207

Frende Holding AS

	Aksjekapital	Overkursfond	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital pr 01.01.17	676 000 000	135 675 537	4 652 968	816 328 505
Årets resultat			63 274 276	63 274 276
Avsatt utbytte			-65 000 000	-65 000 000
Egenkapital pr 31.12.17	676 000 000	135 675 537	2 927 244	814 602 781

Frende Holding konsern

Frende Holding		Kontantstrøm konsern		Frende Holding konsern	
31.12.16	31.12.17			31.12.17	31.12.16
		<i>Kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter</i>			
-		Netto innbetalt til premier		2 315 873 191	2 069 149 717
-		Netto kontantstrøm reassuranse		-39 021 885	-38 528 537
8 898	32 149	Finansinntekter		126 569 682	60 098 652
		Andre inntekter		11 306 897	10 052 450
		Andre kostnader		-	-
		Utbetalte erstatninger		1 287 998 291	1 093 576 616
468 180	772 834	Forsikringsrelaterte driftskostnader		499 735 986	464 509 872
		Betalt skatt		46 975 855	690 762
-459 282	-740 685	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		580 017 753	541 995 032
		<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
-	-	Netto investert i aksjer datterselskap			
		Nettoinvestert i finansielle eiendeler		404 221 723	433 669 698
-		Netto investert i driftsmidler		9 078 233	2 660 335
-		Netto investert i immaterielle eiendeler		45 615 041	16 552 663
-	-	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-458 914 997	-452 882 696
		<i>Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter</i>			
	125 000 000	Mottatt utbytte			
-	120 000 000	Betalt utbytte		-120 000 000	-80 000 000
-	5 000 000	Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		-120 000 000	-80 000 000
-459 282	4 259 315	Netto likviditetsendring		1 102 756	9 112 336
997 267	537 985	Likviditetsbeholdning 01.01.		68 279 761	59 167 425
537 985	4 797 300	Likviditetsbeholdning 31.12.		69 382 516	68 279 761

Frende Holding konsern

Regnskapsprinsipper

Generelt

Regnskapet for Frende Holding AS er avlagt i samsvar med Lov om årsregnskap, Forskrift om årsregnskap for skadeforsikringsforetak, Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak, samt gjeldende regnskapsstandarder.

Det er utarbeidet sammenligningstall i notene i den grad sammenlignbare tall er tilgjengelig og det anses hensiktsmessig.

Konsolideringsprinsipper

Konsernregnskapet omfatter Frende Holding AS, samt Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS som eies 100 % av Frende Holding AS.

Aksjer i datterselskapene, vesentlige transaksjoner mellom selskapene og mellomværende mellom selskapene i konsernet er eliminert i konsernregnskapet.

Endring i regnskapsprinsipper/ omarbeiding sammenligningstall

Det er ikke implementert nye regnskapsstandarder i 2017 som har vesentlig betydning for regnskapet.

Innregning av inntekter og kostnader

Grunnleggende regnskapsprinsipper legges til grunn slik at inntekter resultatføres når de er opptjent, og utgifter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Beste estimat legges til grunn ved usikkerhet, basert på tilgjengelig informasjon ved balansetidspunktet.

Premieinntekter

Forfalt brutto premie i skadeforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Den forfalte premien periodiseres pro rata, og forfalt premie som vedrører neste år føres som "endring i avsetning ikke opptjent bruttopremie".

Avgitt gjenforsikringspremie omfatter reassurandørenes andel av forfalt brutto premie.

Gjenforsikringspremien periodiseres i samme forhold som opptjent brutto premie, og føres som "endring gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie".

Forfalt brutto premie i livsforsikring omfatter all premie for forsikringsavtaler med påbegynt forsikringsperiode før regnskapsårets avslutning. Premie omfatter både sparedel og risikodel. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning til premiereserve i forsikringsfondet.

Overføring av premiereserve (flytting) i livsforsikring

Flytting fremkommer av regnskapslinjene "Overføring av premiereserve fra andre forsikringselskaper". Innregning i resultatet skjer ved overføring av risiko, - på samme tidspunkt reduseres/ økes premiereserven i forsikringsfondet tilsvarende.

Erstatningskostnader

Erstatningskostnader omfatter alle erstatningsbeløp som er betalt til forsikringstaker i regnskapsperioden, i tillegg til endring i avsetning for meldte ikke oppgjorte skader (RBNS) og inntrufne, men ikke meldte skader (IBNR).

Brutto betalte erstatninger omfatter betalte erstatninger til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader som honorar ved ekstern takst og advokater, med fradrag for mottatte regressinnbetalinger.

Klassifisering og verdivurdering

Finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler innregnes i balansen når selskapet blir part i instrumentets kontraktmessige betingelser. Alminnelige kjøp og salg av finansielle instrumenter er regnskapsført på transaksjonsdagen. Alle finansielle instrumenter som ikke inngår i kategorien til virkelig verdi over resultatet, innregnes første gang til virkelig verdi med tillegg av de transaksjonsutgiftene som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen. Finansielle instrumenter i kategorien virkelig verdi med verdiendringer over resultatet innregnes uten hensyn til transaksjonskostnader.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når foretaket overfører den finansielle eiendelen i en transaksjon hvor all, eller tilnærmet all, risiko og fortjenestemuligheter knyttet til eierskap av eiendelen overføres.

Frende Holding konsern har finansielle eiendeler klassifiseres følgende kategorier etter IAS 39:

- Til virkelig verdi over resultatet
- Utlån og fordringer

Til virkelig verdi over resultatet

Et finansielt instrument klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet dersom det ved førstegangsinnregning er øremerket til dette, eller holdes for omsetning. Selskapet har en investeringsportefølje som er øremerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, og som løpende styres og måles til virkelig verdi. Dette er i tråd med styrets godkjente risiko- og investeringsstrategi og informasjon basert på virkelig verdi rapporteres regelmessig til ledelsen og styret.

Instrumentene måles til virkelig verdi, og endringer i verdien innregnes i resultatet.

Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er ikke-derivative finansielle eiendeler med betalinger som er faste, eller lar seg fastsette og som ikke blir notert i et aktivt marked. Obligasjoner holdt til forfall er klassifisert som

utlån og fordringer, og måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode. Utlån og fordringer måles til amortisert kost etter effektiv rentes metode.

Virkelig verdi

Virkelig verdi er det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. For finansielle eiendeler som er notert på børse eller annen regulert markeds plass, settes virkelig verdi til kjøpskurs siste handelsdag frem til og med balansedagen. For en eiendel som skal avhendes, eller en forpliktelse som innehas, settes virkelig verdi til salgskurs.

Finansielle instrumenter innregnet til virkelig verdi i konsernet er i det alt vesentlige instrumenter som er notert i et aktiv marked.

Amortisert kost

Etter førstegangsinnregning måles investeringer i kategoriene utlån og fordringer og finansielle forpliktelser som ikke måles til virkelig verdi til amortisert kost ved hjelp av effektiv rentes metode. Ved beregning av effektiv rente estimeres fremtidige kontantstrømmer, og alle kontraktsmessige vilkår ved det finansielle instrumentet tas i betraktning. Honorarer betalt eller mottatt mellom partene i kontrakten og transaksjonskostnader som kan henføres direkte til transaksjonen, inngår som en komponent ved fastsettelsen av den effektive renten.

Verdifall

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdifall av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler. Ved vurderingen av om det foreligger verdifall legges det vekt på hvorvidt utsteder har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, om det er sannsynlig at utsteder går konkurs, om det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med henholdsvis opprinnelig effektiv rente (for eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (for eiendeler med flytende rente).

Tap for verdifall reverseres dersom reverseringen objektivt kan knyttes til hendelse som finner sted etter at tapet ble innregnet.

IT systemer og programvare

Kjøpt programvare er balanseført til anskaffelseskost inkludert direkte eksterne kostnader for å sette programvaren klar til bruk. Kjøpt programvare tilpasset virksomheten er klassifisert som immateriell eiendel. Balanseført IT system avskrives fra ferdigstillelsesdato lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av eiendelen faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget

for nedskrivning ikke lenger er tilstede. Vurdering av systemene er gjort mot endringer i økonomiske, teknologiske, og interne rammebetingelser som tilsier at verdi ikke lenger er tilstede.

Varige driftsmidler

Varige driftsmidler er klassifisert som andre eiendeler i balansen. Driftsmidlene er vurdert til anskaffelseskost og avskrives lineært over antatt økonomisk levetid. Om virkelig verdi av et driftsmiddel faller under bokført verdi og verdifallet ikke forventes å være forbigående, nedskrives driftsmidlet tilsvarende verdifallet. Nedskrivning reverseres om grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er tilstede.

Eierbenyttet eiendom

Selskapet har i 2017 kjøpt en fritidseiendom på Geilo som skal brukes som firmahytte. Eiendommen innregnes og måles i samsvar med verdireguleringsmodellen i IAS 16. Eiendommen balanseføres til anskaffelseskost og avskrives over forventet levetid.

Forsikringsmessige avsetninger

Avsetning for ikke opptjent premie i skadeforsikring er avsetning for ikke opptjent andel av brutto forfalt premie på forsikringskontrakter der forsikringsperioden er påbegynt ved regnskapsårets slutt..

Premiereserve i livsforsikring utgjør kontantverdien av selskapets forsikringsforpliktelser i henhold til de enkelte forsikringsavtaler. Dette tilsvarer summen av de beløp som er ført på forsikringstakernes konti, samt avsatte premiereserver (ikke opptjent premie) på rene risikodekninger.

Erstatningsavsetning er avsetning relatert til skadetilfeller som er inntruffet før balansedagen, men ikke ferdig oppgjort. Dette inkluderer både meldte skader (RBNS) og skader som er inntruffet, men ikke meldt (IBNR).

Det foretas individuell skadereservering for alle meldte skader, og avsetningen omfatter forventet utbetaling til forsikringstaker inkl. skadebehandlingskostnader.

Avsetning for inntrufne, ikke meldte skader (IBNR) foretas ved hjelp av statistiske metoder. Grunnet lavt skadetall og kort historikk er det ved avsetningsberegning også benyttet en premiefaktor i forhold til opptjent premie.

Annen opptjent egenkapital

Naturskadefondet i skadeforsikring kan kun benyttes til erstatninger etter naturskader. Til fondet avsettes differansen mellom årets opptjente naturskadepremie og påløpte erstatninger som dekkes av denne ordningen.

Avsetning til garantiordningen i skadeforsikring er avsetning for å dekke ansvar mot sikringsordningen som skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring. Det

maksimale ansvaret utgjør 1,5 % av summen av selskapets opptjente bruttopremie for skadeforsikringsavtaler som omfattes av garantiordningen.

Risikoutjevningfondet i livsforsikring kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person. Risikoutjevningfond i balansen tilsvarer halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultat frigjort ved reaktivering.

Risikoutjevningfondet er balanseført brutto.

Pensjoner

Selskapet har innskuddspensjon for alle ansatte. Premie kostnadsføres løpende, og selskapet har ingen forpliktelse utover kostnadsført beløp.

I tillegg har selskapet pensjonsforpliktelse overfor enkelte arbeidstakere via en usikret driftsordning. Pensjonsforpliktelse knyttet til disse ordningene er beregnet i samsvar med IAS19R, ved at nåverdi av beregnede forpliktelser er beregnet med utgangspunkt i tid i ordningen, forventet lønnsvekst og årlig regulering av pensjonsutbetalingene. Diskonteringsrente ved beregning av nåverdien er i samsvar med oppdaterte økonomiske forutsetninger. Endringer i forpliktelsen som skyldes endringer og avvik mot beregningsforutsetningene (estimatavvik) bokføres over resultatet under andre resultatkomponenter. Periodens netto pensjonskostnad består av årets påløpte pensjonsrettigheter, rentekostnader på pensjonsforpliktelsene samt justering for eventuelle planendringer.

Skatt

Resultatført skattekostnad består av betalbar skatt og årets endring i utsatt skatt. Utsatt skatt beregnes med 25 % av midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode er utlignet og nettoført.

Utsatt skattefordel er balanseført ut ifra forventning om skattepliktig inntekt gjennom inntjening i fremtidige år.

Bruk av estimater

Utarbeidelse av regnskapet i samsvar med årsregnskapsforskriften for forsikringsselskaper, og anvendelse av gjeldende regnskapsprinsipper innebærer at ledelsen må foreta vurderinger, utarbeide estimater og anvende forutsetninger som påvirker balanseført verdi av eiendeler og forpliktelser.

Estimatene baseres på historiske data, vurdering av egen portefølje, forventninger til fremtiden og andre faktorer som er vurdert å være forsvarlig basert på underliggende forhold. Estimater og tilhørende forutsetninger blir gjennomgått regelmessig. Endringer i estimater innregnes i den perioden estimatene endres. Det vil naturlig være usikkerhet knyttet til slike estimater og endring i forutsetninger vil medføre endring i estimater påfølgende regnskapsår.

Forsikringstekniske avsetninger

Det er knyttet størst usikkerhet til avsetning for skader inntruffet men ikke rapportert (IBNR). Avsetningen er basert på statistisk modell utarbeidet på grunnlag av erfaringstall og porteføljens utvikling. Det vil være risiko til fastsettelse av estimater beregnet på grunnlag av disse modellene.

Varige driftsmidler og immaterielle eiendeler

Ved indikasjon på verdifall foretas det nedskrivningstest for å kontrollere om bokført verdi for driftsmidler og immaterielle eiendeler er tilstede.

	31.12.17			31.12.16		
	Premier Skadeforsikring	Premier Livsforsikring	Konsern	Premier Skadeforsikring	Premier Livsforsikring	Konsern
Note 1 Premieinntekter for egen regning						
Forfalt bruttopremie	1 771 008 917	885 302 947	2 656 311 864	1 538 301 301	788 098 557	2 326 399 858
- Avgitt gjenforsikringspremie	-32 165 900	-51 439 162	-83 605 062	-29 493 319	-43 672 466	-73 165 785
Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie	-110 536 430	-	-110 536 430	-66 078 990	-	-66 078 990
- Endring i gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	121 936	-	121 936	2 017 320	-	2 017 320
Overført premiereserve fra andre		81 673 281	81 673 281		64 495 747	64 495 747
<i>Sum premieinntekter for egen regning</i>	<u>1 628 428 523</u>	<u>915 537 066</u>	<u>2 543 965 589</u>	<u>1 444 746 312</u>	<u>808 921 838</u>	<u>2 253 668 150</u>
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		41 512 089	41 512 089		28 684 605	28 684 605
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen		262 643 346	262 643 346		53 645 104	53 645 104
	Erstatninger Skadeforsikring	Erstatninger Livsforsikring	Konsern	Erstatninger Skadeforsikring	Erstatninger Livsforsikring	Konsern
Note 2 Erstatninger for egen regning						
Brutto betalte erstatninger	1 058 707 267	105 177 605	1 163 884 872	907 928 554	85 471 095	993 399 649
-Gjenforsikringsandel av betalte erstatninger	-8 238 819	-16 402 982	-24 641 801	-16 291 787	-17 527 473	-33 819 260
Brutto endringer i erstatningsavsetninger	199 476 138	46 815 387	246 291 525	160 019 972	43 508 838	203 528 810
- Endring i gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetninger	2 528 844	-14 944 083	-12 415 239	14 573 448	-4 908 445	9 665 003
Overføring av premiereserve til andre		124 113 419	124 113 419		100 145 377	100 145 377
<i>Sum erstatningskostnader for egen regning</i>	<u>1 252 473 430</u>	<u>244 759 346</u>	<u>1 497 232 776</u>	<u>1 066 230 187</u>	<u>206 689 392</u>	<u>1 272 919 579</u>
	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern	Skadeforsikring	Livsforsikring	Konsern
Note 3 Endring i forsikringsmessige avsetninger						
Endring premiereserve		62 061 954	62 061 954		46 230 896	46 230 896
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven		-11 440 474	-11 440 474		-6 780 522	-6 780 522
Endring i andre tekniske avsetninger		1 912 245	1 912 245		2 169 866	2 169 866
Endring tilleggsvsetning		3 818 989	3 818 989		1 347 178	1 347 178
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser		<u>56 352 714</u>	<u>56 352 714</u>		<u>42 967 418</u>	<u>42 967 418</u>
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg		570 676 656	570 676 656		327 046 878	327 046 878
<i>Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser</i>	<u>-</u>	<u>683 382 084</u>	<u>683 382 084</u>	<u>-</u>	<u>412 981 714</u>	<u>412 981 714</u>

Note 3 Premieinntekter og erstatningskostnader mv. i skadeforsikring

	Bruttoandel						Gjenforsikringsandel			Nettoandel	
	Forfalte premier	Opptjente premier	Påløpte erstatninger	Påløpte erstatninger	Påløpte erstatninger alle	Forsikrings-relaterte	Forsikrings-teknisk	Opptjent premie	Påløpte erstatninger	Gjenforsikr. resultat	Forsikrings-teknisk
Landbaserte forsikringer - privat											
Kombinerte forsikringer	516 810 501	486 863 017	413 213 446	-10 275 292	402 938 154	93 876 351	-9 951 488	6 574 741	3 651 855	2 922 886	-12 874 375
Herav: Rettshjelpsforsikring	-	0	-			0	0			0	0
Herav: Øvrige	516 810 501	486 863 017	413 213 446	-10 275 292	402 938 154	93 876 351	-9 951 488	6 574 741	3 651 855	2 922 886	-12 874 375
Motorvognforsikringer	700 976 176	648 064 732	511 844 767	-22 245 694	489 599 073	127 329 236	31 136 423	8 382 281	185 331	8 196 950	22 939 270
Herav: Ansvar	266 593 833	247 132 673	165 285 548	-20 979 444	144 306 104	48 425 596	54 400 973	2 967 898	0	2 967 898	51 433 075
Herav: Øvrige forsikringer	434 382 343	400 932 059	346 559 423	-1 266 251	345 293 172	78 903 640	-23 264 753	5 414 383	185 331	5 229 052	-28 493 805
Fritidsbåtforsikring	46 382 006	44 746 916	28 636 969	-2 149 301	26 487 668	8 425 087	9 834 161	604 284	-15 111	619 395	9 214 766
Ulykkesforsikring	13 623 898	12 979 318	12 997 332	-6 018 293	6 979 039	2 474 721	3 525 558	152 661		152 661	3 372 897
Reiseforsikring	131 916 827	123 647 957	101 254 440	1 409 669	102 664 109	23 962 111	-2 978 263	1 454 326		1 454 326	-4 432 589
Øvrige landbaserte forsikringer	19 649 222	17 469 002	12 943 393	-305 527	12 637 866	3 569 195	1 261 941	235 910		235 910	1 026 031
Sum Privatbetonte forsikringer	1 429 358 630	1 333 770 942	1 080 890 347	-39 584 438	1 041 305 909	259 636 701	32 828 332	17 404 203	3 822 075	13 582 128	19 246 000
Landbaserte forsikringer - næringsliv											
Kombinerte forsikringer næringsliv	42 871 947	42 049 868	36 226 713	-1 331 742	34 894 971	7 787 500	-632 603	531 509	1 452 138	-920 629	288 026
Herav: Rettshjelpsforsikring	-	0	0			0	0			0	0
Herav: Øvrige	42 871 947	42 049 868	36 226 713	-1 331 742	34 894 971	7 787 500	-632 603	531 509	1 452 138	-920 629	288 026
Motorvognforsikringer bedrift	90 152 278	85 762 208	77 307 888	-1 584 651	75 723 237	16 375 765	-6 336 794	1 119 822	-	1 119 822	-7 456 616
Herav: Ansvar	26 833 272	25 651 792	26 163 774	1 759 468	27 923 242	4 874 146	-7 145 596	308 061		308 061	-7 453 657
Herav: Øvrige forsikringer	63 319 006	60 110 416	51 144 114	-3 344 119	47 799 995	11 501 619	808 802	811 761		811 761	-2 959
Yrkesskadeforsikringer	44 869 920	43 979 380	40 273 183	-7 711 937	32 561 246	8 150 423	3 267 711	517 278		517 278	2 750 433
Trygghetsforsikring	7 690 610	7 188 500	6 368 253	-1 076 538	5 291 715	1 396 965	499 820	84 550		84 550	415 270
Øvrige landbaserte forsikringer næringsliv	107 693 888	101 751 133	85 505 671	-31 483 998	54 021 673	19 562 120	28 167 340	1 362 632	435 763	926 869	27 240 471
Sum landbaserte næringslivsforsikringer	293 278 643	280 731 089	245 681 708	-43 188 866	202 492 842	53 272 773	24 965 474	3 615 791	1 887 901	1 727 890	23 237 584
Pooler											
Naturskadepoolen	38 206 234	35 961 634	14 384 654		14 384 654		21 576 980				21 576 980
Øvrige pooler	10 165 409	10 008 822			-		10 008 822	11 023 970		11 023 970	-1 015 148
Sum poler	48 371 643	45 970 456	14 384 654	0	14 384 654	0	31 585 802	11 023 970	0	11 023 970	20 561 832
Sum	1 771 008 916	1 660 472 487	1 340 956 709	-82 773 304	1 258 183 405	312 909 475	89 379 607	32 043 964	5 709 976	26 333 988	63 045 416

Note 4 Fortsettes fra forrige side

	Individuell kapitalforsikring	Gruppelivs forsikring	Kollektiv pensjonsforsikring	Individuell rente- og pensjonsforsikring	Ulykkes- forsikring	Andre skadebransjer	Sum 2017	Sum 2016
Premieinntekter								
Forfalt premie, brutto	185 409 695	29 118 047	425 544 666	166 255 408	10 045 746	68 929 385	885 302 947	788 098 557
- Avgitte gjenforsikringspremier	-553 863	-9 436 245	-13 128 560	-10 709 247	-1 628 980	-15 982 267	-51 439 162	-43 672 465
Mottatt premiereserve fra andre			81 673 281				81 673 281	64 495 747
Sum premieinntekter for egen regning	184 855 832	19 681 802	494 089 387	155 546 161	8 416 766	52 947 118	915 537 066	808 921 839
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	3 343 636	1 438 719	2 249 607	3 551 243	165 950	1 111 186	11 860 340	9 214 107
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	8 359 343	3 596 907	5 624 188	8 877 701	414 889	2 778 721	29 651 749	19 470 498
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	11 702 979	5 035 626	7 873 795	12 428 944	580 839	3 889 907	41 512 089	28 684 605
Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen								
Verdiendring på investeringer	-	-	250 382 953	12 260 393	-	-	262 643 346	53 645 104
Andre forsikringsrelaterte inntekter								
Provisjonsinntekter	-	-	11 264 897	-	-	-	11 264 897	10 010 450
Erstatninger								
Utbetalte erstatninger, brutto	21 151 226	19 311 264	28 241 940	13 977 275	2 723 783	19 772 116	105 177 605	85 471 095
- Gjenforsikringsandel av utbetalte erstatninger	-	-7 724 506	-419 606	-538 048	-462 104	-7 258 718	-16 402 982	-17 527 473
Endringer i erstatningsavsetninger, brutto	2 579 971	4 035 644	6 684 639	14 505 715	5 041 261	13 968 157	46 815 387	43 508 838
- Endring av gjenfors.andel av erstatningsavsetninger	-109 832	-1 614 258	-2 550 900	-3 056 679	-2 037 642	-5 574 773	-14 944 083	-4 908 444
Overføring av premiereserve til andre			124 113 418				124 113 418	100 145 377
Sum erstatninger	23 621 365	14 008 145	156 069 491	24 888 263	5 265 298	20 906 782	244 759 345	206 689 392
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse-kontraktfastsatte forpliktelser								
Endring premiereserve, brutto	-	-	12 896 956	49 164 998			62 061 954	46 230 895
Endring gjenforsikringsandel av premiereserven			-8 687 241	-2 753 233			-11 440 474	-6 780 522
Endring tilleggsavsetning			1 348 359	563 885			1 912 245	1 347 177
Endring andre avsetninger			783 264	3 035 725			3 818 989	2 169 866
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	-	-	6 341 338	50 011 375	-	-	56 352 714	42 967 417
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse-investeringsvalgportefølje								
Avsetning i livsforsikring med investeringsvalg			552 372 265	18 304 391			570 676 656	327 046 878
Forsikringsrelaterte driftskostnader								
Salgskostnader	30 333 296	1 617 263	15 953 154	31 139 926	1 723 733	12 256 665	93 024 037	87 856 933
Forsikringsrelaterte adm. Kostnader	31 358 902	21 769 894	46 502 094	36 585 831	1 544 197	11 317 558	149 078 476	125 448 878
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	61 692 198	23 387 157	62 455 248	67 725 758	3 267 929	23 574 223	242 102 513	213 305 811
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen								
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	796 177	342 584	535 670	845 278	39 516	264 593	2 823 818	2 786 446
Verdiendringer på investeringer/Realisert gevinst og tap på investeringer	1 990 503	856 485	1 339 216	2 113 934	98 792	660 830	7 059 760	5 888 090
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	2 786 680	1 199 069	1 874 886	2 959 212	138 308	925 423	9 883 578	8 674 536
Andre inntekter	20 097	3 676	5 748	11 210	207	1 062	42 000	42 000
Andre kostnader								
Resultat før skattekostnad	114 052 021	-11 475 129	-11 746 676	22 276 133	602 893	13 282 505	126 991 747	119 969 036
Skattekostnad	6 325 338	2 397 899	6 403 574	6 943 962	335 063	2 417 079	24 822 914	25 313 897
Resultat før andre resultatkomponenter	107 726 683	-13 873 028	-18 150 250	15 332 171	267 830	10 865 426	102 168 834	94 655 140
Andre resultatkomponenter								
Aktuarielle gevinster og tap på pensjonsytelser	-155320,96	-66 832	-104 500	-164 953	-7 709	-51 617	-550 933	-249 403
Skatt på andre resultatkomponenter	35097	13 305	35 531	38 529	1 859	13 411	137 733	62 351
TOTALRESULTAT	107 606 459	-13 926 555	-18 219 219	15 205 748	261 980	10 827 221	101 755 635	94 468 089

2017 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	19 147	86	660	6 852		6 428
Antall i avgang	9 641	72	551	3 654	196	2 032
Nytegnet premie pr bransje	24 700 000	1 000 000	35 000 000	19 040 000		4 758 000

2016 tall

Tilgang / avgang	Dekninger	Avtaler	Avtaler	Dekninger	Dekninger	Dekninger
Antall i tilgang	14 037	88	701	5 215		5 774
Antall i avgang	9 066	68	530	4 183	263	2 164
Nytegnet premie pr bransje	14 600 000	1 000 000	29 722 741	6 500 000		4 900 000

Noter til årsregnskapet

Frende Holding konsern

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 5 Spesifikasjon av forsikringsrelaterte driftskostnader

	Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Sum Frende Liv og Frende Skade	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Salgskostnader						
Provisjoner	178 090 486	158 941 689	88 291 495	83 109 217	266 381 981	242 050 906
Reklame og merkekostnader	5 316 635	4 560 217	4 732 542	4 747 684	10 049 177	9 307 901
Sum salgskostnader	183 407 121	163 501 906	93 024 037	87 856 901	276 431 158	251 358 807

Forsikringsrelaterte adm. Kostnader

Lønn og sosiale kostnader	78 820 773	57 969 943	81 573 442	60 793 920	160 394 215	118 763 863
Lokalkostnader	7 544 828	7 087 834	9 037 481	7 797 587	16 582 309	14 885 421
IT kostnader	37 014 094	36 376 340	28 220 820	26 937 836	65 234 914	63 314 176
Honorarer og leide tjenester	3 785 211	2 924 803	5 591 836	2 729 836	9 377 047	5 654 639
Diverse kontorkostnader	14 616 205	12 904 466	10 300 919	10 409 375	24 917 124	23 313 841
Kostnadsreducerende inntekter	-31 773 062	-27 146 388	-	-	-31 773 062	-27 146 388
	110 008 049	90 116 998	134 724 499	108 668 554	244 732 548	198 785 552

Avskrivninger

Avskrivning maskiner og inventar	2 553 155	2 384 666	836 467	805 143	3 389 622	3 189 809
Avskrivning IT utstyr	628 155	759 741	387 949	497 596	1 016 104	1 257 337
Avskrivning/ nedskrivning IT systemer	16 312 994	12 462 739	13 129 562	15 477 619	29 442 556	27 940 358
	19 494 304	15 607 146	14 353 977	16 780 358	33 848 282	32 387 504

Sum forsikringsrelaterte adm.kostnader	129 502 353	105 724 144	149 078 476	125 448 912	278 580 830	231 173 056
---	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	312 909 474	269 226 050	242 102 513	213 305 813	555 011 988	482 531 863
---	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Frende Holding AS

	31.12.17	31.12.16
Andre kostnader		
Lønn og sosiale kostnader	633 331	-
Styre honorar inkl arbeidsgjervergift	715 407	215 652
Honorarer og leide tjenester	188 200	195 775
Administrative tjenester	42 000	42 000
Diverse kontorkostnader	44 354	18 180
	1 623 292	471 607

Herav er det kostnadsført følgende godtgjørelse til revisor: (inkl. mva)

	Frende Holding AS		Frende Skadeforsikring		Frende Livsforsikring		Frende Holding konsern	
	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16	31.12.17	31.12.16
Lovpålagt revisjon	89 925	80 650	395 025	243 725	760 675	247 175	1 245 625	571 550
Andre attestasjonstjenester/ internkontroll	-	-	-	-	-	-	-	-
Skatterådgivning	-	-	3 125	96 094	3 125	-	6 250	96 094
Andre tjenester utenfor revisjonen	-	-	-	43 924	119 825	43 924	119 825	87 848
	89 925	80 650	398 150	383 743	883 625	291 099	1 371 700	755 492

Konsernet hadde 220 (200) ansatte pr. 31.12.17.

Note 6 Lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Selskapsledelse	Lønn	Opptjent pensjon/ innbet.	Bonus	Andre godtgjørelser
Vegar Styve, konsernsjef (formelt ansatt i Frende Holding)	2 207 498	820 588	154 253	236 315
Andre ledende ansatte				
Erik Bjordal**	1 522 150	352 146	107 359	200 440
Elin Sture Næss** (daglig leder Frende Liv)	1 326 254	278 577	93 600	223 267
Tor Olav Langeland*	1 050 271	419 464	-	154 895
Halvard Natvig*	1 479 334	383 319	103 709	222 319
Eivind Nordervud* (daglig leder Frende Skade)	1 748 568	457 071	122 279	248 334
Anne Therese Vonheim*	1 222 052	239 272	82 593	231 581
Bjarne Andreas Bakke	1 288 182	92 125	103 175	185 303

* Formelt ansatt i Frende Skade

**Formelt ansatt i Frende Liv

Frende Skadeforsikring og Frende Livsforsikring (Frende Forsikring) har felles ledergruppe. Konsernsjef er formelt ansatt i Frende Holding. Vedr. pensjonsforpliktelse i konsernet vises til note 16.

Styret i Frende Holding AS	Honorar fra selskapet	Honorar fra Frende Livsforsikring	Honorar fra Frende Skadeforsikring
	Jan Erik Kjerpeseth, styreleder	32 000	128 000
Geir Bergskaug, nestleder	32 000		128 000
Pål Strand	32 000	128 000	
Lisbeth Nærø	32 000		128 000
Trond Teigene	32 000	128 000	
Hanne Johansen Nordgaard (fra 30.05.2017)			
Anne-Grethe Knudsen	32 000	128 000	
Agnar Langeland (fra 30.05.2017)			
Dag Alvern (fra 30.05.2017)			128 000
John Haldor Wiik (fra 30.05.2017)			128 000
Lisbeth Flåging (til 30.05.2017)	32 000		
Nils Martin Axe (til 30.05.2017)	64 000		
Monica Rydland (til 30.05.2017)	64 000		
Toril Christensen (til 30.05.2017)	64 000		
Arnstein Heimset	32 000		128 000
Stian Osa	32 000	128 000	

Informasjon om styrehonorar i note 10 i Frende Skade og note 5 i Frende Liv.

Medlemmer av konsernets risiko og revisjonsutvalg har mottatt kr. 25 000 i honorar i 2017. Medlemmer har i 2017 vært Jan Erik Kjerpeseth, Geir Bergskaug og Pål Strand.

Det er ikke gitt lån, forskuddbetalinger eller sikkerhetsstillelser til ledende ansatte fra Frende holding eller andre selskaper i konsernet.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet

	31.12.17		31.12.16	
	Balansført verdi	Virkelig verdi	Balansført verdi	Virkelig verdi
Selskapsporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	432 622 085	439 885 652	319 157 816	324 420 333
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	282 397 854	282 397 854	268 051 094	268 051 094
Obligasjoner/ rentefond	1 714 301 912	1 714 301 912	1 595 746 458	1 595 746 458
Eiendomsfond	290 654 607	290 654 607	225 215 744	225 215 744
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	4 466 974	4 466 974	6 010 460	6 010 460
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	2 291 821 347	2 291 821 347	2 095 023 756	2 095 023 756
Sum finansielle eiendeler selskapsporteføljen	2 724 443 432	2 731 706 999	2 414 181 572	2 419 444 089
Kollektivporteføljen				
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall	158 146 215	98 474 818	96 968 707	98 474 818
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
Aksjefondsandeler	92 764 248	92 764 248	84 204 773	84 204 773
Obligasjoner/ rentefond	545 705 017	545 705 017	512 841 017	512 841 017
Eiendomsfond	97 869 105	97 869 105	68 861 612	68 861 612
Bankplasseringer				
Plasseringsmidler bank	2 480 541	2 480 541	5 378 502	5 378 502
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	738 818 911	738 818 911	671 285 904	671 285 904
Sum finansielle eiendeler kollektivporteføljen	896 965 126	837 293 729	768 254 611	769 760 722
Sum finansielle eiendeler	3 621 408 558	3 569 000 728	3 182 436 183	3 189 204 811
Kollektiv/Selskapsporteføljen				
31.12.17				
Aksjefond				
Nordea Stabile Aksjer Global	94 534 631			
Nordea Norge Verdi	50 259 427			
Nordea Nordic Small Cap Growth	50 891 787			
Nordea 1 - Stabile Emerging Markets Equity	17 313 000			
Nordea 1 - Emerging Stars Equity Fund	17 034 027			
Aksjefond Storebrand	144 505 998			
Derivater	-688 703			
Valutasikring	1 422 626			
	<u>375 272 793</u>			
Pengemarkedsfond / Obl. fond				
Danske Capital	29 452 508			
DNB Global Credit Short	141 908 103			
DNB High Yield	18 746 525			
Holberg Kreditt	26 316 696			
Pareto Global Corporate Bond C	29 139 680			
	<u>245 563 512</u>			
Eiendomsfond				
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	223 931 426			
Storebrand Eiendomsfond Norge KS	164 592 286			
	<u>388 523 711</u>			
Rentepapirer				
Rentepapirer til virkelig verdi	2 021 280 241			
Rentepapirer til amortisert kost	590 768 300			
	<u>2 612 048 541</u>			
Sum finansielle eiendeler	3 621 408 558			
Rentepapirer - fordeling per sektor				
Sektor	31.12.17			
Stat- / statsgaranterte	4,9 %			
Boligkredittforetak	21,8 %			
Kommune / fylke	16,9 %			
Bank / Finans	41,0 %			
Industri	15,4 %			
Sum	100,0 %			
Rentepapirer - fordeling per ratingskategori				
Rating	31.12.17			
AAA	12,4 %			
AA	17,3 %			
A	33,1 %			
BBB	17,0 %			
BB	1,1 %			
B	0,5 %			
CCC eller lavere	0,0 %			
Ikke ratet	18,6 %			
Sum	100,0 %			
Rentepapirer - 10 største utstedere				
Utsteder	31.12.17			
Sparebank 1 Oestlandet	4,4 %			
City of Oslo Norway	3,4 %			
Helgeland Boligkreditt AS	2,9 %			
Eiendoms-kreditt AS	2,8 %			
SpareBank 1 Nord Norge	2,8 %			
SpareBank 1 Naeringskreditt AS	2,4 %			
Gjensidige Bank ASA	2,3 %			
Alesund Kommune	2,2 %			
Sparebanken Sogn og Fjordane	2,2 %			
SSB Boligkreditt AS	2,0 %			
Sum	27,3 %			

Balansført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.2017.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 7 Finansielle eiendeler, forts.

Netto inntekter finansielle instrumenter	31.12.17	31.12.16
Renteinntekter bankinnskudd	-2 167	398 989
	<u>-2 167</u>	<u>398 989</u>
Renter obligasjoner hold til forfall	16 836 310	14 693 187
Verdiendring og nedskrivning rentefond/ obligasjoner	8 383 229	47 025 545
Renter på rentefond/ obligasjoner	30 010 925	23 939 047
Realisert gevinst rentefond/ obligasjoner	11 654 160	-3 200 635
Verdiendring aksjefond	25 950 859	15 517 769
Verdiendring eiendomsfond	12 929 121	8 193 841
Verdiendring rentederivater	1 863 464	-8 238 162
Realisert gevinst aksjefond	50 925 485	12 440 617
Realisert eiendomsfond	15 076 643	12 179 654
Realisert gevinsts/tap rentederivat	-7 866 246	-1 888 064
Sum inntekter fondsandeler	<u>165 763 949</u>	<u>120 662 799</u>
Sum inntekter finansielle instrumenter	<u>165 761 782</u>	<u>121 061 788</u>
Fordelt i konsernresultatet:		
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	41 512 089	28 684 605
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	124 249 693	92 377 183
	<u>165 761 782</u>	<u>121 061 788</u>

Investeringsvalgporteføljen

Aksjefond	31.12.17	31.12.16
DNB GLOBAL (I) IBP	54 174 638	45 453 889
DNB NORDEN (IV) IBP	29 254 618	24 110 519
DNB NORGE (I) IBP	2 989 851	2 242 196
HOLBERG GLOBAL IBP	29 018 054	17 574 181
HOLBERG NORDEN IBP	25 385 499	20 674 311
HOLBERG NORGE IBP	19 229 590	16 605 356
HOLBERG RURIK	5 182 643	2 764 541
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS IV IBP	967 997 068	718 085 481
KLP AKSJENORGE IBP	3 479 111	3 613 230
ODIN EUROPA IBP	319 485 195	241 170 068
ODIN NORDEN IBP	17 939 688	16 126 491
ODIN NORGE IBP	161 218 671	127 404 842
ODIN GLOBAL IBP	5 838 077	4 167 960
SKAGEN GLOBAL (IBP)	154 014 555	130 407 180
SKAGEN KON-TIKI (IBP)	39 286 599	31 500 540
SKAGEN VEKST (IBP)	56 161 135	46 519 437
EIKA GLOBAL (IBP)	-	13 712 430
Øvrige fond	18 400 443	13 462 773
	<u>1 909 055 436</u>	<u>1 475 595 425</u>
Pengemarkedsfond/ Obl. fond		
DNB OBLIGASJON 20 (I) IBP	86 189 440	80 819 285
HOLBERG LIKVIDITET IBP	17 418 415	18 266 603
SKAGEN AVKASTNING (IBP)	59 641 228	56 308 375
Øvrige fond	1 669 668	2 058 841
	<u>164 918 752</u>	<u>157 453 105</u>
Sum Fondsplasseringer	<u>2 073 974 187</u>	<u>1 633 048 530</u>
Bankplassering	<u>1 177 447 267</u>	<u>1 047 696 269</u>
Totalt investeringsvalgporteføljen	<u>3 251 421 454</u>	<u>2 680 744 799</u>

Balanseført verdi er virkelig verdi. Virkelig verdi er fondskurser per 31.12.17.

Note 8 Fordringer på forsikringstakere

Sum	Ikke forfalt	Under 30			
		dager	30-60 dager	>60 dager	
Fordringer på forsikringstakere	23 698 479	-	15 832 568	5 527 406	2 338 505
Andre fordringer direkte forsikring	6 666 333	3 878 887	1 443 883	-	1 343 563
Ikke forfalt, ikke fakturert forsikringspremie	267 355 463	267 355 463			
Ikke forfalt, fakturert forsikringspremie	377 301 412	377 301 412			
Sum fordringer forsikringstakere	<u>675 021 687</u>	<u>648 535 762</u>	<u>17 276 451</u>	<u>5 527 406</u>	<u>3 682 068</u>

Premie inntektsføres i henhold til hovedforfall, kunden faktureres i samsvar med betalingsavtale. Ubetalt forsikringspremie > 60 dager går til avgang og avtalen med kunden kanselleres. Det beregnes korttidspremie til kunden for den tiden selskapet i henhold til loven må stå ansvar for avtalen.

Frende Holding Konsern

Noter til årsregnskapet

Note 9 Risikostyring

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen.

Forsikringsrisiko styres gjennom avsetninger for fremtidige forventede erstatninger på eksisterende kontrakter, prising av risikoelementet i forsikringspremien, og gjennom reassuranskontrakter.

I tillegg styres risikoen via retningslinjer i forhold til hvilke type risiki som selskapet aksepterer i sin portefølje.

Finansiell risiko

Frende bærer finansiell risiko knyttet til forvaltningen av selskapets investeringsportefølje. Gjennom behandlingen av selskapets kapitalforvaltningsstrategi fastsetter styret rammene for kapitalforvaltningen, inkludert rammer for den strategiske aktivaallokeringen.

Finansiell risiko deles normalt inn i tre hovedkategorier; markedsrisiko, kredittisiko og likviditetsrisiko. Denne finansielle risikoen styres på aggregert nivå gjennom selskapets kapitalforvaltningsstrategi, og på detaljert nivå gjennom utforming av de enkelte forvaltningsmandater.

Markedsrisiko

Markedsrisiko representerer risiko for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Markedsrisiko omfatter tre typer risiko; renterisiko, valutarisiko og annen prisrisiko.

Renterisiko representerer risikoen for at et finansielt instruments virkelige verdi vil svinge på grunn av endringer i markedsrentene. Frende styrer renterisikoen gjennom rammer knyttet til bl.a. porteføljens rentedurasjon. Ved utgangen av 2016 var rentedurasjonen for omløpsporteføljen på 1,6 år.

Valutarisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge som følge av endringer i valutakurser. Frende sikrer det meste av valutarisikoen i porteføljene. Valutaeksponeringen overvåkes til enhver tid, og det foretas valutasingstransaksjoner innenfor rammene av selskapets kapitalforvaltningsstrategi.

Annen prisrisiko representerer risikoen for at virkelig verdi på et finansielt instrument vil svinge på grunn av endringer i markedspriser. Aksjerisikoen håndteres bl.a. gjennom en veldiversifisert portefølje av noterte verdipapirer både ift geografi og sektorer.

Kredittisiko

Kredittisiko omfatter risikoen for at en part i et finansielt instrument påfører selskapet et finansielt tap ved ikke å kunne innfri en forpliktelse. Kredittisikoen styres gjennom flere virkemidler som bl.a. rammer knyttet til renteporteføljenes kreditturasjon, øvre grenser for eksponering mot navngitte motparter, rammer knyttet til motpartenes rating, samt krav til diversifisering av porteføljen.

Frende foretar minst årlig, sammen med hovedforvalter, en dypere gjennomgang av de enkelte utstederne. Hver enkelt utsteder blir gjennom dette analysert og klassifisert. Rammene for eksponering mot hver enkelt motpart vurderes så på bakgrunn av denne gjennomgang.

Frende sine direkteide rentepapirer og globale rentefond består av investeringer der motparten betraktes som investment grade. Ut over dette har Frende ved utgangen av 2016 omlag 6,5 % av den samlede renteporteføljen plassert i fond med investering i nordiske høyrente obligasjoner.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for ikke å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift.

Frende følger likviditetsutviklingen på daglig basis, og har gode prosesser for å sørge for at selskapet til enhver tid har nok likviditet tilgjengelig til å møte sine forpliktelser. Frende sin investeringsportefølje består utelukkende av likvide papirer og fondsplasseringer som vil realiseres ved et likviditetsbehov.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal være tilgjengelig likvide midler til å møte forpliktelser ved forfall.

Sensitivitet finansielle eiendeler - effekt på markedsverdi

	31.12.17	31.12.16
10% fall i kurs aksjefond	-37 503 287	-35 221 460
1% fall i rentenivå	-8 507 161	-33 044 093

Skatteeffekt er ikke hensyntatt i oppstillingen.

Sensitivitetsanalysen er gjort kun for selskaps-/ kollektivporteføljen ettersom endringer i rente og kurs på fond i investeringsvalgporteføljen nøytraliseres ved avsetning til kundefond.

Frende Holding konsern

Noter til regnskapet

Note 10 Varige driftsmidler i konsernet

	IT utstyr	IT system	Kontorinventar	Eiendom
Anskaffelseskost 01.01.17	13 639 802	250 152 498	19 124 989	
Tilgang	866 749	45 615 041	-	8 211 484
Avgang				
Akkumulerte nedskrivning	-	11 943 454	-	
Akkumulerte avskrivninger	13 226 326	207 658 340	13 944 413	
Bokført verdi 31.12.17	1 280 225	76 165 745	5 180 576	8 211 484
Årets nedskrivning		3 428 961		
Årets avskrivning	1 016 104	26 013 595	3 389 622	-
Forventet økonomisk levetid	3 år	5 år	5 år	20 år
Avskrivningsssats	33 %	20 %	20 %	5 %

IT systemer er kjøpte systemer tilpasset virksomheten. Systeminvesteringene er klassifisert som immateriell eiendel i balansen.

Verdi av kjøpte systemer er vurdert til virkelig verdi ved balansetidspunktet. Som følge av endring i teknologiske og økonomiske rammebetingelser er nedskrivning av verdi på aktivert andel av system som er vurdert uten verdi ved balansetidspunktet.

Note 11 Forsikringstekniske avsetninger

	31.12.17	31.12.16
Forsikringstekniske avsetninger i Skadeforsikring		
Premieavsetn.uopptjent premie	824 701 320	714 164 890
Erstatningsavsetning	1 284 468 812	1 084 992 674
Sum forsikringsforpliktelser brutto skadeforsikring	2 109 170 132	1 799 157 564
Forsikringstekniske avsetninger klassifisert som egenkapital		
Avsetning til garantiordningen	67 000 000	60 100 000
Avsetning til naturskadefondet	-	-
	67 000 000	60 100 000
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte forpliktelser		
Premiereserve	331 902 372	269 840 418
Erstatningsavsetning	480 044 318	433 228 931
Tilleggsavsetning	3 499 293	1 587 048
Andre tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	23 420 728	19 601 739
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - kontraktsfastsatte	838 866 711	724 258 136
Forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt investeringsportefølje		
Premiereserve	3 251 421 454	2 680 744 799
Sum forsikringsforpliktelser i livsforsikring - særskilt inv. portefølje	3 251 421 454	2 680 744 799
Sum forsikringsforpliktelser brutto livsforsikring	4 090 288 165	3 405 002 935

Note 12 Annen gjeld

Leverandørgjeld	8 306 306	5 794 609
Forskuddstrekk	8 686 712	7 531 626
Skyldig arbeidsgiveravgift/ finansskatt	6 587 123	5 794 729
Gjeld i forbindelse med direkte forsikring	8 023 341	5 062 549
Annen gjeld	1 735 558	217 622
Gjeld trafikkforsikringsavgift	39 021 613	
Avsatt utbytte	65 000 000	120 000 000
Sum	137 360 653	144 401 135
		144 401 134
Annen gjeld Frende Holding AS		
Avsatt utbytte	65 000 000	120 000 000

Note 13 Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter

Påløpt arbeidsgiveravgift	3 140 253	2 054 023
Feriepenger	14 644 939	12 639 488
Bonus	10 360 374	6 715 721
Skyldig provisjon	15 071 283	25 950 440
Avsatt merverdiavgift	5 767 640	5 888 627
Avsetninger for forpliktelser	1 950 890	5 548 323
Sum	50 935 380	58 796 622

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 14 Skattekostnad

Frende Holding AS			Frende Holding, konsern		
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16	
		Årets skattekostnad fordeler seg på:			
		Betalbar skatt	52 052 865	46 848 428	
		For mye/ for lite avsatt skatt tidligere år	-317 016		
		Sum betalbar skatt	51 735 849	46 848 428	
-115 677	-575 242	Endring utsatt skattefordel	3 706 722	19 536 664	
-115 677	-575 242	Sum skattekostnad	55 442 571	66 385 092	
		Beregning av årets skattegrunnlag:			
124 537 291	63 408 856	Resultat av ordinær virksomhet før skatt	301 124 598	310 847 150	
		<i>Permanente forskjeller:</i>			
		Korreksjon tidligere år	-	-4 154 320	
		Ikke fradragberettigete kostnader	1 758 123	1 725 956	
-125 000 000	-	Realisert/ urealisert under fritaksmetoden	-60 712 902	-26 644 210	
		Frdrag avsetninger	-19 131 472	-16 324 165	
	1 696 393	Endring midlertidige forskjeller	-15 431 459	-65 451 075	
		Skattemessig fradrag sikkerhetsavsetning 2015			
462 709	604 573	Årets fremførbare underskudd	604 573	-12 605 623	
-	65 709 822	Årets skattegrunnlag	208 211 461	187 393 713	
		Utsatt skattefordel vedrører følgende midlertidige fordeler	31.12.17	Endring 2017	31.12.16
		Varige driftsmidler	-17 824 421	5 269 607	-12 554 814
	-8 693 777	Pensjonsforpliktelser	-33 587 268	5 970 577	-27 616 691
	6 997 384	Urealisert verdiendring finansielle eiendeler	6 997 384	-6 997 384	
		Avsetning leieforhold	-	-	-
		Sikkerhetsavsetning	210 822 573	-	210 822 573
		Urealisert verdiendring rentefond	54 569 318	-19 674 259	34 895 059
-3 561 995	-4 166 568	Fremførbart underskudd	-4 166 568	604 573	-3 561 995
-3 561 995	-5 862 961		216 811 018	-14 826 886	201 984 132
890 499	1 465 740	Utsatt skatt forpliktelse	-54 202 755	3 706 722	-50 496 033

Skattekostnad samt utsatt skattefordel 2015 er endret i omarbeidet regnskap som følge av oppløsning sikkerhetsavsetning. Jfr. Note vedr endring i regnskapsprinsipper for beregnet effekt.

Utsatt skattefordel er balanseført da det forventes inntjening i fremtidige år, eller realistisk skattetilpasning som gjør det mulig å utnytte.

Note 15 Bundne midler

Pr 31.12.17 hadde konsernet kr.8 916 915,6 i bankinnskudd skattetrekk.

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 16 Pensjonskostnader, -midler og -forpliktelser Frende Holding, konsern

Ytelsesplan i usikrede ordninger

Selskapet har pensjonsforpliktelser overfor enkelte arbeidstakere og utbetaler førtidspensjon fra 65 til 67 år, samt alderspensjon for lønn over 12G.

Selskapet har også avtale med administrerende direktør og utbetaler førtidspensjon fra 62 til 67 år samt alderspensjon for lønn over 12G. Disse ordningene er usikrede og dekkes over selskapets drift.

Den usikrede driftsordningen omfatter totalt 9 personer

Aktuarielle beregninger

Alle pensjonsordningene er behandlet etter IAS 19R. Det vil si at estimatavvik umiddelbart amortiseres og føres mot utvidet resultat. Aktuarberegningene er utført av aktuarer i NIP.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte. Det er betalt totalt kr. 12 666 340 i innskuddspremie for 2017

	31.12.17	31.12.16
Netto pensjonskostnad		
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	2 088 120	2 284 659
+ Netto rentekostnader	598 475	406 812
+ Avkastning på pensjonsmidler		
+ Periodisert arbeidsgiveravgift/finansskatt	462 220	379 498
= Netto resultatført pensjonskostnad	<u>3 148 815</u>	<u>3 070 969</u>

	31.12.17	31.12.16
Beregnet pensjonsforpliktelse usikrede ordninger		
Pensjonsforpliktelse 01.01 (korr 01.01.17)	30 511 044	24 426 821
+ Resultatført pensjonskostnad	3 148 815	3 070 969
- Estimatavvik ført mot utvidet resultat	1 655 590	1 642 997
Utbetalt pensjon over drift	1 728 182	1 524 096
= Netto pensjonsforpliktelse	<u>33 587 267</u>	<u>27 616 691</u>

Økonomiske forutsetninger:

	31.12.17	31.12.16
Diskonteringsrente	2,10 %	2,10 %
Årlig lønnsvekst	2,25 %	2,25 %
Årlig regulering av pensjoner under utbetaling	0,00 %	0,00 %
Årlig økning i G	2,00 %	2,00 %
Forventet avkastning på fondsmidler	2,10 %	2,10 %
Arbeidsavgift	14,10 %	14,10 %

Aktuarielle forutsetninger:

Frivillig avgang medlemmer over/under 40 år	0-8 %	0-8 %
Uttakstilbøyelighet AFP/ Førtidspensjonsavtale	i. a.	i. a.
Lineær opptjening		
Bransjens tariffgrunnlag utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNO)	K2013/KU	K2013/KU

Frende Holding konsern

Note 17 Endring i egenkapital

Konsernets resultat per aksje

	31.12.2017	31.12.16
Konsernets resultat	245 682 027	244 462 058
Antall aksjer	6 760 000	6 760 000
Resultat per aksje (kroner)	36,34	36,16

Aksjonærenes andel av aksjekapitalen er uendret etter gjennomførte emisjoner.

Antall aksjer 01.01.17	6 500 000	6 500 000
Antall aksjer 31.12.17	6 500 000	6 500 000

Note 18 Aksjonærer pr. 31.12.17

Frende Holding AS	Eierandel	Antall aksjer
Sparebanken Vest	39,72 %	2 684 911
Sparebanken Øst	13,19 %	891 491
Fana Sparebank	11,03 %	745 841
Sparebanken Sogn & Fjordane	10,00 %	676 000
Sparebanken Sør	9,99 %	675 324
Helgeland Sparebank	7,88 %	532 365
Spareskillingsbanken	1,64 %	110 760
Haugesund Sparebank	1,55 %	104 580
Skudenes & Aakra Sparebank	1,10 %	74 529
Flekkefjord Sparebank	0,89 %	60 482
Søgne & Greipstad Sparebank	0,80 %	54 173
Voss Sparebank	0,72 %	48 982
Lillesand Sparebank	0,59 %	39 771
Luster Sparebank	0,54 %	36 763
Etne Sparebank	0,36 %	24 028
		<u>6 760 000</u>

Frende Holding AS

Aksjer i datterselskaper	Antall aksjer	Eierprosent	Bokført verdi
Aksjer i Frende Skadeforsikring AS	5 000 000	100 %	605 000 000
Aksjer i Frende Livsforsikring AS	1 750 000	100 %	205 000 000
			<u>810 000 000</u>

Frende Holding konsern

Noter til årsregnskapet

Note 19 Kapitalkrav

Solvens II er innført fra 01.01.2016. I Solvens II balansen verdsettes eiendeler og forpliktelse til virkelig verdi.

Forsikringsforpliktelse i Solvens II balansen er beregnet til beste estimat av premie og erstatningsavsetning, i tillegg til en risikomargin som reflekterer tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene. Beste estimat på erstatningsforpliktelse er neddiskontert kontantstrøm over forpliktelses levetid, mens beste estimat av premieavsetningen er definert som nåverdien av ikke inntrufne skader og fremtidige omkostninger knyttet til løpende forsikringsavtaler. I disse beregningene inngår blant annet antagelser om fremtidige skadeprosenter, kostnadsprosenter og avgangsprosenter.

Forsikringsforpliktelse i regnskapsbalansen er ikke opptjent premie som følge av periodisering av forfalt premie etter pro rata prinsippet, samt nominell erstatningsavsetning tilsvarende skadetilfeller inntruffet, men ikke oppgjort på balansetidspunktet. Premiereserver i Liv utgjør nåverdien av forsikringsforpliktelse i henhold til de enkelte forsikringsavtaler.

(i tusen)	Solvens II balanse	Solvens II
	31.12.2017	balanse 31.12.2016
Eiendeler i balansen	7 904 638	6 723 689
Mer-/ mindre verdier	-727 412	-593 530
Sum eiendeler solvens II balansen	7 177 226	6 130 159
Beste estimat inkl risikomargin		
forsikringsforpliktelse forpliktelse	5 283 502	4 427 179
Utsatt skatt forpliktelse	97 238	92 779
Andre forpliktelse	360 483	295 488
Sum gjeld solvens II balansen	5 741 224	4 815 446
Fradrag forventet utbytte	65 000	120 000
Basiskapital 1	1 371 002	1 194 713
Naturskadefond	-	-
Basiskapital 2	-	-
Ansvarlig kapital under Solvens II	1 371 002	1 194 713
	Solvenskapitalkrav	Solvenskapitalkrav
Operasjonell risiko	74 957	75 340
Markedsrisiko	444 408	350 620
Motpartsrisiko	58 421	69 630
Forsikringsrisiko	773 166	656 863
Diversifiseringseffekter	-428 101	-366 741
Risikoreducerende effekter av utsatt skatt	-98 599	-93 272
Kapitalkrav	824 252	692 440
Solvensmargin	166 %	173 %
Minstekapitalkrav	370 914	311 598
Margin minstekrav	370 %	383 %

Til generalforsamlingen i Frende Holding AS

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Frende Holding AS' årsregnskap som viser et totalresultat i selskapsregnskapet på kr 63 274 276 og et totalresultat i konsernregnskapet på kr 245 682 027. Årsregnskapet består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endring i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap, oppstilling over endring i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Frende Holding AS per 31. desember 2017 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Frende Holding AS per 31. desember 2017 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet er ledelsen ansvarlig for å ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift, og på tilbørlig måte å opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å

håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets og konsernets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Bergen, 15. mars 2018
PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Marius Kaland Olsen', is written over the company name.

Marius Kaland Olsen
Statsautorisert revisor